

Bijlage HAVO
2018

tijdvak 1

economie

Bronnenboekje

Opgave 1

bron 1 kosten Metolani

constante kosten:	
– ontwikkelkosten	€ 20 miljoen
– management- & personeelskosten	€ 15 miljoen
– verzekeringspremies	€ 5 miljoen
– overige constante kosten	€ 17 miljoen
variabele kosten (proportioneel):	
– per verpakking van 1.000 pillen	€ 50

bron 2 prijsafzet- en MO-functie Metolani van drogisterijen op de Nederlandse markt

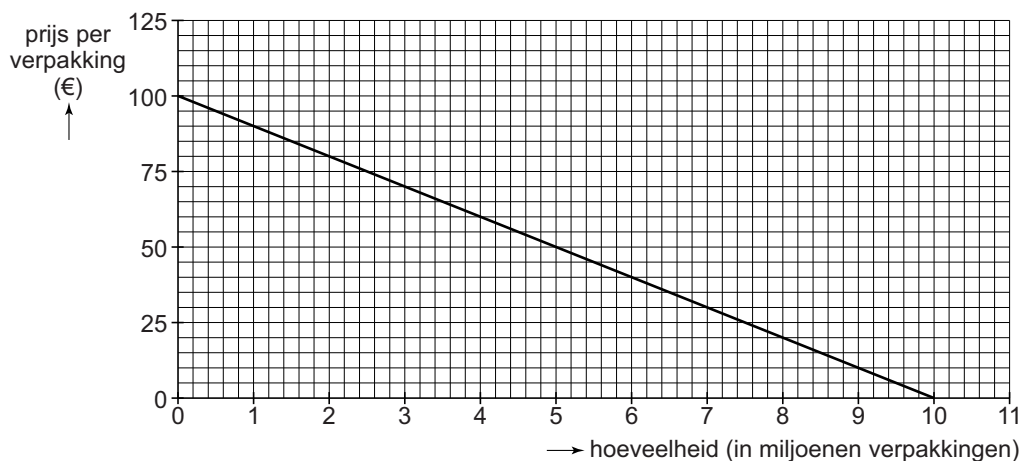
$$P = -25Q + 230$$

P (prijs) en MO (marginale opbrengsten) in euro's per verpakking

$$MO = -50Q + 230$$

P = prijs die de drogisterij betaalt aan de fabrikant
Q in miljoenen verpakkingen

bron 3 vraaglijn Metolani van drogisterijen op de Duitse markt

Opgave 2

bron 1 macro-economische indicatoren Nederland, 2012 en 2013

		2012	2013
bruto binnenlands product (bbp)	<i>miljard euro</i>	640,6	642,9
reële economische groei	<i>% mutaties ten opzichte van het voorgaande jaar</i>	-1,2	-0,7

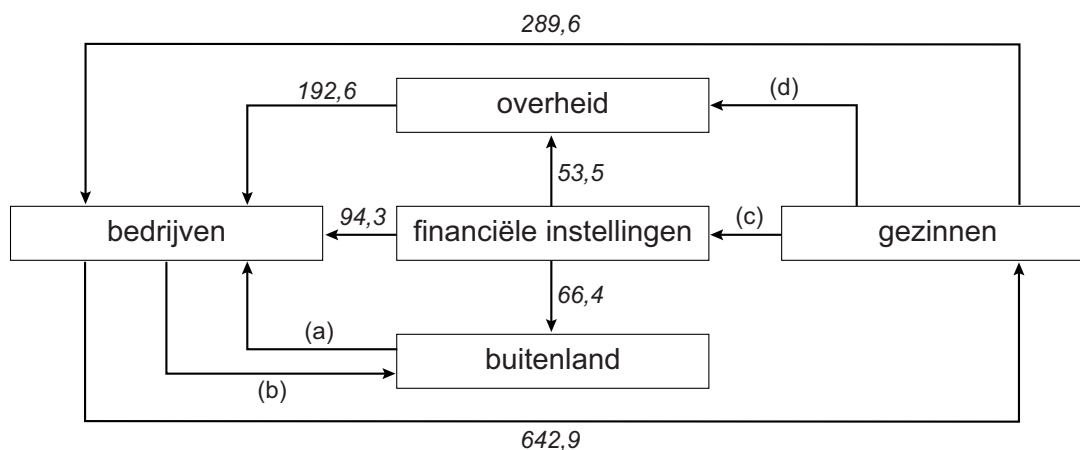
bruto nationaal inkomen (bni)	<i>miljard euro</i>	642,7	643,6
per inwoner	<i>euro</i>	39.281	38.874

consumentenprijsindex (cpi)	<i>% mutaties ten opzichte van het voorgaande jaar</i>	2,1	...
------------------------------------	--	-----	-----

bron 2 staat van middelen en bestedingen Nederland, 2013

	2013
beschikbaar voor bestedingen	<i>in miljarden euro's</i>
bbp	642,9
invoer	466,8
totale bestedingen	
consumptie	289,6
investeringen	94,3
overheid	192,6
uitvoer	533,2

bron 3 geldkringloop Nederland van 2013 in miljarden euro's

bron 4 onderdeel van het Stabiliteitspact EMU

Om de stabiliteit van de euro te garanderen moeten landen die de euro hebben ingevoerd (EMU-landen) voldoen aan de volgende voorwaarden:	
overheidsschuld	≤ 60% van het bbp
overheidstekort	≤ 3% van het bbp

Opgave 3

bron 1 fragment uit het SMS-ondernemingsplan 2013

- 1 investeringsprogramma in 2013 van 1.000 miljoen Surinaamse dollar (SRD) in landbouwgrond en in installaties om suikerriet te kunnen omzetten in suiker en/of biobrandstof
- 2 jaarlijks 42.000.000 kg (= 42.000 ton) suikerriet verbouwen
- 3 dit suikerriet verwerken tot suiker, onder de voorwaarde dat de minimale opbrengst 760 United States dollars (USD) per ton suiker is
- 4 indien deze opbrengst niet gerealiseerd kan worden, het suikerriet verwerken tot biobrandstof

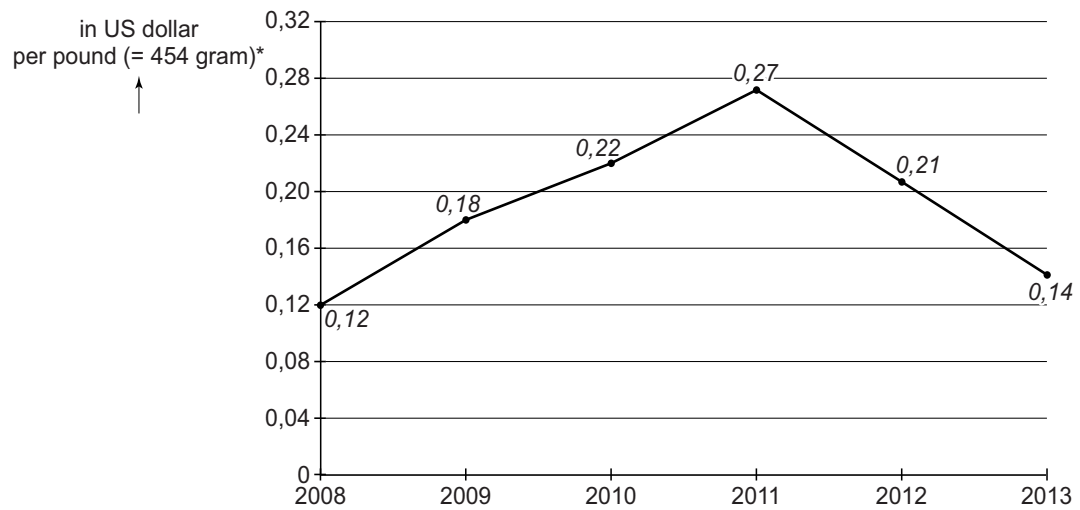
Opmerking bij punt 3:

Vanwege de geringe binnenlandse vraag zal het grootste gedeelte van de suikerproductie geëxporteerd moeten worden naar de Europese Unie (EU) en/of de Verenigde Staten (VS).

bron 2 wisselkoers euro ten opzichte van US dollar (USD) en Surinaamse dollar (SRD) (jaargemiddelden)

jaar	euro	USD	SRD
2011	1	1,32	3,64
2012	1	1,34	4,56
2013	1	1,37	4,24
2014	1	1,35	4,38
2015	1	1,38	4,41

bron 3 wereldmarktprijs van suiker in US dollar (jaargemiddelden)

* pound = Engelse gewichtsaanduiding (1 pound = 454 gram)

economie havo

Centraal examen havo

Tijdvak 1

Bijlage

Aan de secretarissen van het eindexamen van de scholen voor havo/vwo,

Bij het centraal examen economie havo op vrijdag 18 mei, aanvang 13.30 uur, moeten de kandidaten de volgende mededeling ontvangen. Deze mededeling moet bij het begin van de zitting worden voorgelezen en/of aan de kandidaten worden uitgereikt.

Op **pagina 6** van de **bijlage**, bij **opgave 4, bron 1**

Op de y-as moet het getal 700 worden doorgestreept

en worden vervangen door het getal:

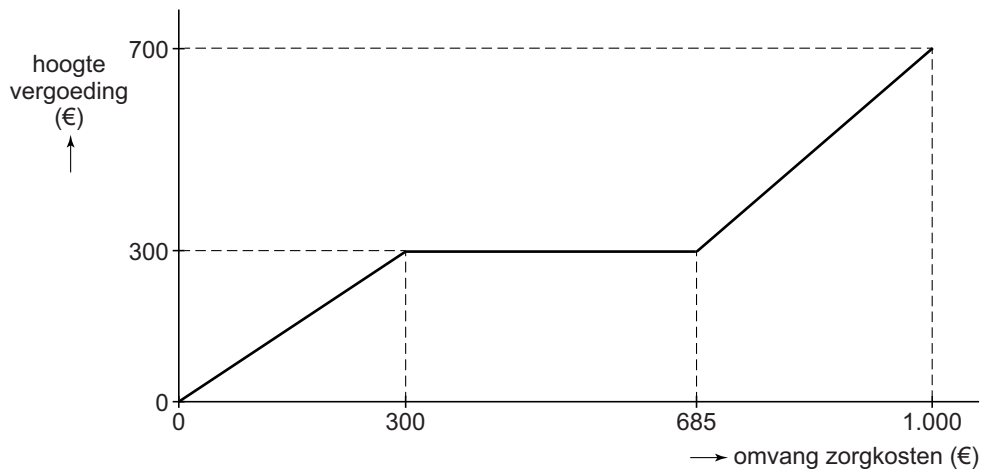
615

Namens het College voor Toetsen en Examens,

drs. P.J.J. Hendrikse,
voorzitter

Opgave 4

bron 1 verschoven eigen risico

bron 2 tweets van kijkers als reactie op de uitspraken in het actualiteitenprogramma

bron 3 effecten van het eigen risico op collectieve zorguitgaven en eigen betalingen

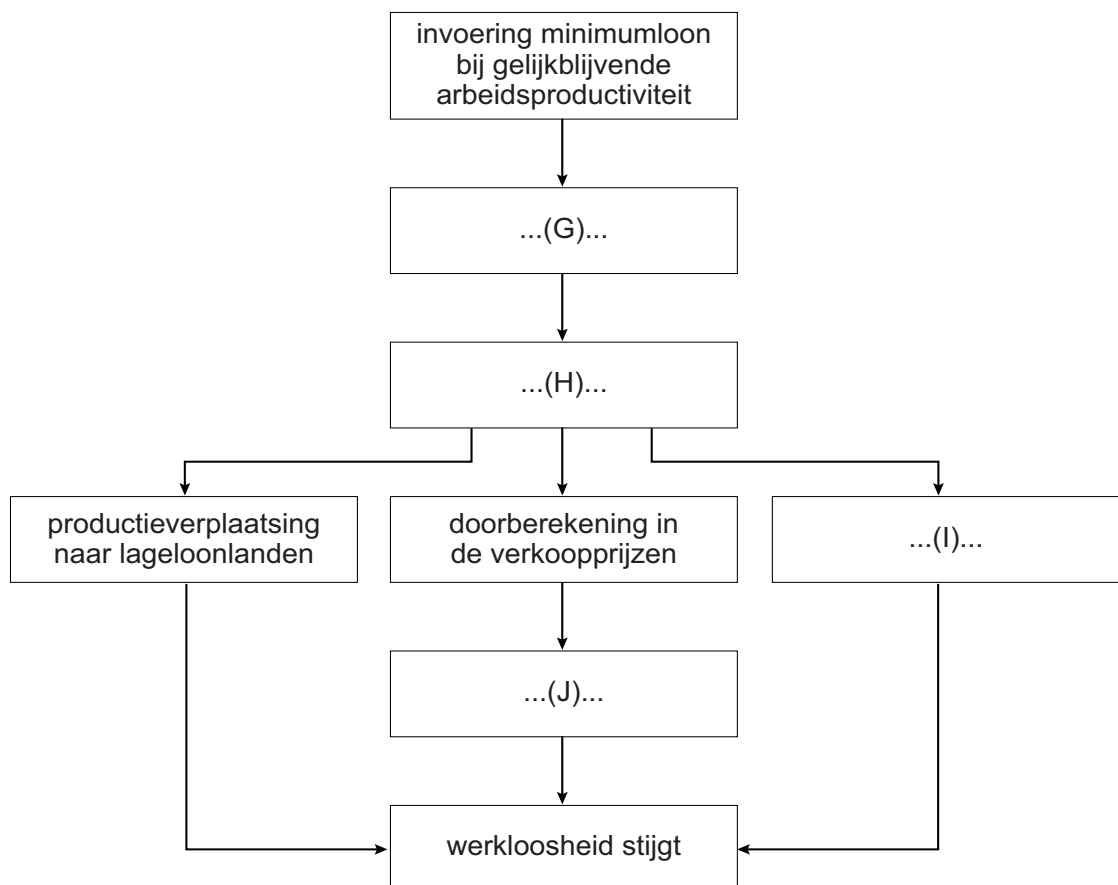
	voorstel		
	minister	Kamerlid	econoom
	verhogen eigen risico met € 100	verlagen eigen risico met € 100	verschoven eigen risico
prijselasticiteit voor alle zorg die onder het eigen risico valt	-0,14	-0,14	(a)
verandering collectieve zorguitgaven	€ 870 miljoen (daling)	€ 947 miljoen (stijging)	€ 373 miljoen (stijging)
verandering eigen betalingen verzekerden	€ 670 miljoen (stijging)	€ 737 miljoen (daling)	€ 563 miljoen (stijging)
verandering gemiddelde eigen betaling per verzekerde	+50 euro	-55 euro	+42 euro

Opgave 5

bron 1 twee krantenkoppen over de economie in de Verenigde Staten (VS)

- 1 Lage spaarquote houdt VS uit de recessie**
Amerikanen zijn weer minder spaarzaam geworden. Met een spaarquote van bijna 0% houdt de Amerikaan de consumptie op peil.
- 2 De export van de VS blijft sterk achter bij de import**
Financiering uit het buitenland, met name China, zuivert het tekort aan.

bron 2 redenering met betrekking tot de invoering van het minimumloon

bron 3 surplus op de arbeidsmarkt

